

[Fuglsang.]

fredelig løsning af tvistigheder landene imellem, behøvede man ikke at skride til gennemførelse af en særlig konvention; så er vi for vort vedkommende dækket gennem allerede eksisterende organer: De Forenede Nationer og den mellemfolkelige domstol.

Når jeg nærer tvivl med hensyn til den praktiske værdi af denne konvention, skyldes det også ting, vi har oplevet. Jeg tænker her på Europarådet og de organer, som har forbindelse hermed, og hvordan det gik med betalingsunionen på grund af Frankrigs og Englands ensidige optræden med hensyn til deres valutaspørgsmål. Jeg tænker på den ikke særlig gode vilje til at søge en fredelig løsning i spørgsmålet mellem Island og England om fiskerigrænserne, et spørgsmål, som også udmærket kunne have været ordnet gennem de bestående organer, hvis der blot havde været vilje til stede, og jeg tænker på, hvordan Cypernkonflikten i lang, lang tid trak ud, uden at internationale organer blev draget ind i den. Derfor må vort synspunkt her som ellers være dikteret af det, som den tidligere højtærede statsminister, Hans Hedtoft, sagde: det, det drejer sig om, er at nå frem til et fredeligt samarbejde med alle lande gennem FN og ikke tilslutte os økonomiske eller politiske blokdannelser af nogen art.

Statsministeren (H. C. Hansen): Da regeringens normale udenrigsminister er i Washington til NATO-møde, påhviler det mig at takke de ærede ordførere for deres tilslutning til forslaget, selv om det ikke helt er gået op for mig, om den sidste ærede ordfører også gav udtryk for tilslutning til forslaget eller han var imod det; men det kan så vise sig ved en afstemning på et senere tidspunkt.

Der er stillet et spørgsmål til mig af det ærede medlem hr. Lannung vedrørende ratifikationen af bosættelseskonventionen. Jeg kan dertil kun sige, at min viden er begrænset til, at den er under stadig overvejelse, og jeg er desværre ikke i stand til på stående fod at sige, hvornår disse overvejelser vil være afsluttet. Men man kan i givet fald vende tilbage til spørgsmålet ved en anden lejlighed, hvor oplysningerne da kan gives. Jeg takker de ærede ordførere for deres tilslutning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om det civile beredskab.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2351, fremsættelsen i tidenden sp. 3541).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Hvis den ulykke skulle ramme os, at Danmark blev inddraget i krigshandlinger, gælder det ikke blot om for os, at det egentlige forsvarsberedskab er i orden — såvel det militære som det civile — men da et angreb kan komme med meget kort varsel, gælder det endvidere om at sørge for at have et civilt beredskab, hvis vi i den situation skal undgå kaos, hvis produktionen skal have mulighed for at fortsætte, forsyningerne at komme frem, transporterne at fungere, hvis centraladministrationens organer skal være i stand til at fungere og de politiske myndigheder have mulighed for at træffe deres beslutninger — jeg ved ikke, om jeg kan bruge udtrykket nogenlunde frit af omstændighederne.

Ingen af os kan vide, hvorledes en eventuel krig vil komme til at forme sig. Ingen kan derfor heller nøjagtigt forud forberede sig til alt det, man kan komme ud for under en eventuel krig. Men på visse områder vil man være i stand til i fredstid at foretage en planlægning over for kommende mulige ulykker. Det gælder såvel det administrative beredskab som i et vist omfang det økonomiske og det psykologiske beredskab. Men på alle områder er man naturligvis ikke i forvejen i stand til at planlægge i fredstid. Man vil, hvis krigen kommer, komme til at stå over for at skulle træffe en række dispositioner uden at have tid til at anvende den normale fremgangsmåde, den normale procedure. Derfor vil det være nødvendigt i en sådan situation ikke alene at have sit civile beredskab planlagt i forvejen, men at regeringen derudover er ud-

[Per Hækkerup.]

styret med en fuldmægtslov, der gør det muligt for den med meget kort varsel at træffe de fornødne ekstraordinære beslutninger og dispositioner.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at regeringen har arbejdet med disse problemer siden årsskiftet 1956-57, og at der på forskellige områder allerede er taget, på andre er ved at blive taget, praktiske skridt som led i en planlægning.

Det foreliggende lovforslag tilsigter, kan man vel sige, at skabe en ramme om, at give et fastere grundlag — et af folketinget godkendt grundlag — for det videre planlægningsarbejde i fredstid. Derimod vedrører lovforslaget ikke spørgsmålet om en fuldmægtslov, som er under forberedelse, og som naturligvis senere må komme til behandling i det høje ting. Lovforslaget tager altså alene sigte på det planlægningsarbejde, som kan foretages i fredstid med henblik på at modvirke ulykkerne, hvis en krig rammer os.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder med hensyn til forslaget, men vil gerne give tilslutning til de principper, det hviler på. Som det mest centrale af disse principper må man vel nok betragte det, at den administrative gennemførelse af planlægningsarbejdet kommer til at hvile på de enkelte ministre og de enkelte ministerier. Hertil er føjet visse centrale organer, dels et sekretariat under statsministeriet, som skal have til opgave at koordinere de enkelte ministeriers indsats på det civile beredskabs område, dels et koordineringsudvalg, hvori repræsentanter for de styrelser, der i særlig grad har med beredskabsarbejdet at gøre, er repræsenteret, og som skal tage sig af de mere principielle sider af planlægningsarbejdet. Endelig er det i forslaget nævnt, at den højtærede statsminister skal kunne rådføre sig med det forsvarspolitiske udvalg, som er foreslået oprettet i henhold til loven om forsvarets ordning, og med dette drøfte principielt mere afgørende spørgsmål.

Ved en opbygning som den her foreslåede, i modsætning til den fremgangsmåde, man har anvendt i vore nabolande, hvor man har søgt at samle arbejdet, ikke ministerium for ministerium, men i særskilte styrelser og organer, tror jeg, man har opnået en bedre

og mere hensigtsmæssig form for tilrettelæggelsen af arbejdet.

Det er givet, at det planlægningsarbejde, der er tale om, ikke alene vil komme til at berøre de centrale administrative organer; det vil også komme til at berøre kommunalbestyrelserne, det vil komme til at berøre virksomhederne, de enkelte borgere, ja, næsten hver eneste enhed i samfundet. For borgerne drejer det sig om deres pligt til i fredstid i givet fald, selvfølgelig mod sædvanlig erstatning, at afstå deres ejendom; der bliver tale om visse oplysningspligter o. s. v. For virksomhedernes vedkommende — og det gælder både offentlige og private — bliver der eventuelt tale om, at der kan pålægges dem visse pligter med hensyn til at træffe foranstaltninger til sikring af virksomhederne, flytning af virksomhederne, spredning af virksomhederne o. s. v., ligesom der kan blive tale om at pålægge virksomheder pligt til at have visse minimumslagre af særlig livsnødvendige varer.

For så vidt angår især det sidste område, vil der naturligvis være forbundet visse omkostninger med det forberedende arbejde, og princippet i lovforslaget, som jeg for mit vedkommende også kan tiltræde, er, at det som regel må være statens opgave at bære de forøgede omkostninger, der følger med planlægningen af det civile beredskab. Der gøres fra dette almindelige princip den, man kunne sige generelle undtagelse, at i tilfælde, hvor det drejer sig om omkostninger for virksomheder, der er vareproducerende eller varesælgende, og disse virksomheder vil være i stand til at indregne de forøgede omkostninger i varesnes pris, bortfalder erstatningskravet over for staten, medmindre indregningen af omkostningerne i varesnes pris betyder, at det enkelte firma, den enkelte virksomhed, bliver stillet ugunstigere eller ulige i forhold til andre firmaer og virksomheder inden for samme branche eller virksomhedsområde. Jeg tror, at også dette princip som grundlag for erstatningsbetalinger for omkostningerne ved oprettelsen af det civile beredskab er rigtigt.

Med bemærkning om, at jeg går ud fra, at vi i det udvalg, som jeg ligeledes går ud fra bliver nedsat, kan få lejlighed til at høre

[Per Hækkerup.]

yderligere om de forberedende arbejder, der er foretaget inden for regeringsudvalget, skal jeg på mit partis vegne anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling.

Vagn Bro: Vi drøfter jo for tiden her i tinget landets forsvarsmæssige beredskab og betydningen heraf som led i det vesterlandske NATO-forsvar, men det må erkendes, at også civilforsvaret — og som en meget vigtig side af dette statens civile beredskab — er af overordentlig afgørende betydning.

Medens selve forsvaret må ses i sammenhæng med det store forbunds samlede optræden i den givne krigssituation, må det vistnok erkendes, at det egentlige civile beredskab, med landets civilforsvarsstyrelse, civilforsvarskommissioner og civilforsvarsforbund og nu altså det her omhandlede civile beredskab, først og fremmest er og bliver vor egen opgave. Der er derfor heller ikke tvivl om, at alle disse tre strenge må være samspillende. Jeg kan her ikke undlade at sige et par ord om selve civilforsvaret, som efter min mening og adskillige andres mening ikke er alt for aktivt i sin nuværende organisation. Det er min bestemte opfattelse, at der må gøres et yderligere arbejde for at få hele den del af befolkningen, som står uden for hæren, med i opøvelsen, så den i hvert fald nødtørftigt er forberedt på, hvilke vanskeligheder og hvilke store krævende opgaver den kan komme ud for. Vi vil jo helst sige, at en vis afspænding i øjeblikket er til stede, men vi må desværre på den anden side erkende, at jo mere dette bliver folkets øjeblikkelige opfattelse, des mindre anser den personlig opøvelse, organisation og dygtiggørelse for nødvendig. Jeg ved meget vel, at dette forhold i højere grad henhører under den højtærede indenrigsminister, men jeg fremfører det, fordi det er en kendsgerning, at det ikke står helt vel til med tilmeldelser og indgåede kontraktforhold med den civile befolkning.

Den ærede ordfører for socialdemokratiet lagde megen vægt på, at det skulle være de enkelte ministre, der i spørgsmålet om statens beredskab skulle være, om jeg så må sige, de afgørende. Det er jeg nu ikke helt sikker på, thi jeg tør sige, at hvis man var

klar over de manglende tilmeldelser og den manglende opøvelse, ville man fra alle sider blive noget forurologet. Jeg har sagt det samme, når jeg har været til møde med civilforsvarschefen, som uden tvivl gør et udmærket arbejde i sit kontor og i det ret store „hoved“, som står i spidsen for hele denne organisation. Men jeg vil forbeholde mig i det udvalg, hvor vi kommer til at drøfte lovforslaget, også at fremføre denne side af sagen. Det kan nemlig ikke nytte, at vi ordner et beredskab både forsvarsmæssigt og med hensyn til civilbefolkningen, med hensyn til forsyningerne og med hensyn til statens mulighed for i krigstid at udføre sine funktioner, hvis et af disse led brister. Jeg synes, at jeg, som har så meget at gøre med disse forhold, har pligt til at sige dette her, for at ikke hele befolkningen i den påkommende situation skal vågne op til en virkelighed, som den er meget lidt forberedt på. Jeg må erkende, at det lovforslag, vi drøfter her i dag, vedrører ganske overordentlig vigtige og alvorlige forhold, som vi i min gruppe er rede til at bringe i orden. De stærke, men uden tvivl berettigede ord om fremtidens krig, at det kan blive alles kamp mod alle, gør, at vi også på dette område skal være forberedt.

Lovforslagets § 1 fastslår jo i virkeligheden hele formålet med loven, idet der står, at formålet er:

„at fremme landets samlede forsvar, herunder at sikre opretholdelse i krigstid af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionssevne og transport- og kommunikationsapparat samt sikring og fordeling af forsyninger.“

Dette grundlag er rigtigt, og på det grundlag må vi nu se at finde frem til en praktisk ordning.

Efter at have understreget dette vil jeg gerne have lov til at sige to ord, som jeg beklager i virkeligheden har en anden forudsætning end den, som den ærede ordfører for socialdemokratiet havde, idet han på en måde ville udstykke det hele. Jeg henleder først opmærksomheden på, at der ifølge lovforslagets § 2 på en måde bliver tale om 4 organisationer. For det første foreslås det, at de enkelte ministre, hver inden for sit administrationsområde, skal gennemføre det

[Vagn Bro.]

planlægningsarbejde og træffe de foranstaltninger, som er nødvendige. Det er udmærket. På et vist tidspunkt skal dette forhandles med det forsvarspolitiske udvalg. Nu ved jeg ganske vist ikke, om dette forsvarspolitiske udvalg bliver til virkelighed. Jeg må jo erkende, at mit parti har haft nogen tvivl om det, men jeg må jo gå ud fra, at dette udvalg eventuelt kan blive en realitet, og i så tilfælde skal der altså forhandles med det. Dernæst oprettes der under statsministeren et særligt sekretariat. Endelig er der for det fjerde — og det ville jeg egentlig have begyndt med — et koordineringsudvalg.

For at gøre denne tale kort — for jeg tror, det bliver i udvalget, vi skal tale om enkelthederne — ville jeg altså ærlig talt efter de erfaringer, jeg har haft i det civile forsvarsarbejde, have fundet det rimeligere, om vi var begyndt med dette koordinerende udvalg, der så som en bestanddel havde sekretariatet, der med visse mellemrum under statsministerens forsæde kunne drøfte de principielle ting med det forsvarspolitiske udvalg, og så kunne dette i hvert enkelt tilfælde høre ministerierne. Derved ville man opnå effektivitet, at det blev koordineringsudvalget, som havde ansvaret, i stedet for at man lægger det over på 15, 16, 17 ministerier. Selv om den højtærede statsminister jo er meget dygtig, vil det vist ikke være helt let at holde styr på så meget. Hvert ministerium kan være ledet med meget forskellig temperament, nogle er hastige, andre måske lidt mere langsomme. Det var altså det, jeg gerne ville have lov at foreslå til overvejelse, at vi bygger det hele op på den måde, hvad jeg synes ville være mere praktisk; men det er jo muligt, vi kan overbevises om, at det ikke er det.

Så vil jeg dertil kun føje, at i spørgsmålet om selve de mange indgreb, der vil kunne gøres, er jeg tilbøjelig til at tro, at vi i udvalget netop skal have en principiel drøftelse, således at vi ikke — den ærede ordfører for socialdemokratiet har jo ret i, at vi ikke ved, hvorledes krigen vil forme sig — kommer til, om jeg så må sige, skrivebordsmæssigt at foretage for mange indgreb i erhvervslivet. Det er dog vist et område, hvor vi netop skal lade dette afgø-

rende råd passe på. Der bliver områder, det er der ikke tvivl om, hvor der må gribes ind.

Jeg er i og for sig lidt ked af, selv om jeg måske ikke skulle bebrejde et lovforslag dette, at der ikke alene trues med dagbøder, men også med hæfte og fængsel. Jeg ville egentlig mene, at vi gennem erstatningsreglerne skulle kunne nå frem til under en overledelse som den omtalte at nå til det rigtige. Den ny grundlov har jo på en måde erstatningsmæssigt givet os alle en retningslinje, nemlig den, at det skal være domstolene, der skal have det sidste ord. Jeg skal dog ikke gå nærmere ind på dette, men blot henstille, at vi i udvalget drøfter, om vi ikke i stedet for den noget ejendommelige ordning, vi har i civilforsvaret, med et særligt 3 mands udvalg med en dommer i spidsen og med rekurs til, om jeg så må sige, et overvoldgiftsnævn, kan få den ordning, at borgerne har adgang til at kunne gå til domstolene. Jeg tror som sagt, at vi på dette område skal være meget varsomme med at komme ind i en ulighed borgerne imellem. Skal erhvervslivet på en række områder forberedes på en krig — og det er jeg enig i det skal — skal det først og fremmest kunne kræve, at den øvrige befolkning også er opøvet. Det vil kunne koste den enkelte borger skal vi sige 12 timer om året. Men det kan vi som sagt senere komme ind på.

Til slut er der problemet om fuldmagter. Den ordning, der er nævnt i § 6, drejer sig om det, jeg kalder den lille fuldmagt. Jeg synes, det er såre naturligt, at vedkommende minister træffer bestemmelse om, i hvilket omfang de beføjelser, der kan udøves af centrale forvaltningsmyndigheder, under krig eller truende udsigt til krig skal kunne udøves af dertil udpegede. Den bestemmelse tror jeg nok vi enes om.

Så er der imidlertid det, den højtærede statsminister har kaldt de store fuldmagter, om jeg så må sige. Det tror jeg ikke vi skal drøfte her, men jeg skal være rede til i udvalget at søge frem til en løsning. Måtte jeg dertil kun føje en ting, nemlig at det ville også være rart, om vi i den lovgivning, vi her drøfter, får en bestemmelse om forholdsordrer. Her taler jeg på mange, mange embedsmænds vegne. Jeg tænker ikke mindst på dem, der den dag, da krigssituationen kommer, vil stå ene,

[Vagn Bro.]

idet telegraf og telefon er afbrudt. Dette spørgsmål om forholdsordrer har vi jo drøftet her i tinget, og jeg ved, at de vil være svære at give, ja, jeg erkender det, men taler man om fuldmagter, som en regering kan give grundlovmæssigt, så må jeg erkende, således som den højtærede statsminister gjorde det i sin fremsættelsestale, at det er tvivlsomt, om grundloven vil tillade en, om jeg så må sige, almindelig provisorisk lovgivning, og derfor er det rigtigt, at vi drøfter dette spørgsmål. Men jeg tror også, at vi skulle drøfte, om der var mulighed for visse retningslinjer for en forholdsordre for embedsmændene. Dette er, om jeg så må sige, ganske den samme sag set blot fra de enkelte i forhold til staten, medens lovforslaget omhandler staten set i forhold til de enkelte.

Jeg kan for min part anbefale en grundig og velvillig udvalgsbehandling.

Marie Antoinette von Lowzow: Det her fremsatte lovforslag er jo i hele sin art en dansk lovgivning; og på baggrund af vort kendskab til den totalitære krig, og hvis vi ellers vil tage ved lære af den lovgivning, der findes i andre lande, her naturligvis særlig hos vore allierede i NATO-landene, må man erkende, at en lovgivning om det civile beredskab er en absolut nødvendighed. Den er i virkeligheden en nødvendig del af de samlede forsvarslove, for selv om der er et nok så godt og stærkt opbygget forsvar af de tre værn, ville det være ganske nytteløst, hvis hjemmeværnet og civilforsvaret bryder sammen, hvis administration, kommunikation, forsyningerne og det psykologiske forsvar ikke er i orden, og hvis den moralske forsvarsvilje ikke kan opretholdes. Det civile beredskab og det psykologiske forsvar må være en grundlæggende del af det almindelige forsvar.

Det er derfor i høj grad tilfredsstillende, at regeringen har bragt dette lovforslag frem. Om det foreliggende lovforslag har

en form, som er tilfredsstillende, er jo en anden sag, som vi får anledning til at se nærmere på og drøfte indgående.

Lovens § 1 er en formålsparagraf, og vi får dér at vide, at formålet er inden for det samlede forsvar at sikre opretholdelse af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, produktionsevne, transport- og kommunikationsapparat og sikring og fordeling af forsyninger af enhver art.

Med hensyn til regeringens funktioner og administrationen finder vi i lovforslagets § 6 svaret på, hvordan administrationen skal sikres opretholdt. Her tales ikke alene om „krig“, men også om „truende udsigt til krig“. Paragraffen er imidlertid en ren bemyndigelsesparagraf ikke alene til regeringen i sin helhed, men til hver af de enkelte fagministre, når den siger, at vedkommende minister kan træffe bestemmelse om, i hvilket omfang de beføjelser, der kan udøves af centrale forvaltningsmyndigheder, skal kunne udøves af dertil udpegede forvaltningsorganer.

I bemærkningerne til lovforslaget omtales, at det bliver nødvendigt ud over den foreliggende lovgivning at udarbejde en fuldmagtslovgivning. Hvordan en sådan lovgivning vil blive udformet, ved vi altså ikke, men lovforslagets § 6 har dog foregrebet en kommende fuldmagtslovgivning ikke så lidt. Ser man på paragraffen, må man spørge sig selv, hvor den almindelige lovgivning er henne i påkommende tilfælde, hvor folketinget eller folketingets repræsentanter kommer med ind i billedet, når der skal foretages så vidtgående ændringer i den udøvende magt.

Forudsætningen for at benytte paragraffens bemyndigelse må vel efter de linjer, der trækkes op i bemærkningerne til lovforslaget og den skriftlige fremsættelse, være, at tinget ikke kan komme i funktion eller ikke kan handle hurtigt nok med hensyn til en lovgivning i en akut situation, men vil det altid være tilfældet, også under det, man omtaler som truende udsigt til

[Marie Antoinette von Lowzow.]

krig? Hvem skal afgøre, om tinget kan handle hurtigt nok? Og selv i en situation, hvor tinget ikke skulle kunne sammenkaldes, og hvor forbindelse med centraladministrationen var afbrudt, er det vel sandsynligt, at de enkelte landsdeles repræsentanter i folketinget, den lovgivende myndighed, er i deres landsdel eller i forbindelse med den og må kunne drages med ind i en nødadministration. Sådanne spørgsmål rejser der sig.

Alt i alt må jeg mene, at § 6, selv om den kun skal være en forløber for en senere lovgivning, må udformes langt mere konkret og ikke hvile alene på ministerbemyndigelsen. I denne forbindelse er det også interessant og lærerigt at studere, hvad der er gennemført bl. a. i den norske krigsbemyndigelseslovgivning. Her er bemyndigelsen givet til kongemagten, og vi har også et forbillede i den udformede svenske lov. Den højtærede ministers bemærkninger til loven om det område, som den kommende bemyndigelseslov skal omfatte, de linjer, den trækker op, er af et sådant omfang, at man faktisk må ængstes noget derved.

Med hensyn til opretholdelse af ro og orden må naturligvis i en krigssituation ordenshåndhævelse, politiets virksomhed o. s. v. sikres, også selv om administrationen må decentraliseres, og det forstår man bliver en af de ting, som den kommende, bebudede planlægning skal omfatte. Men dette formåls punkt, „ro og orden“, må også omfatte en meget vigtig del af forsvaret, nemlig det såkaldte psykologiske forsvar. Man forstår dette, idet vi i den skriftlige fremsættelse til lovforslaget får oplysning om, at regeringsudvalget af 1956-57 allerede i begyndelsen af 1957 nedsatte et udvalg, der skulle undersøge spørgsmålet om planlægningen af informationstjeneste i krigstid, koordinering af oplysningsvirksomhed o. s. v. Dette udvalg har afgivet betænkning i januar i år, og det ville unægtelig have været til stor nytte, om vi havde haft adgang til denne betænkning, samtidig med at vi skulle drøfte nærværende lovforslag.

Når man studerer den lovgivning om psykologisk forsvar, der er gennemført i f. eks. England, Amerika, Norge og Sverige, og når man beskæftiger sig med, hvad vi

ved om tilrettelæggelse af det psykologiske forsvar i England under krigen, forstår man, hvilket stort og betydningsfuldt område man her har med at gøre. Hvert land har gennemført en detaljeret lovgivning alene for dette område. I Norge og Sverige var der forud for lovgivningen vedrørende psykologisk forsvar nedsat udvalg, der afgav betænkninger, og disse gav anledning til en nøje udformet lovgivning i begge lande; jeg går ud fra, at den i den skriftlige fremsættelse omtalte betænkning vil give anledning til en langt mere detaljeret udformet lovgivning, når vi bliver gjort bekendt med den, hvad jeg går ud fra vil ske i det kommende udvalg.

Med hensyn til produktion, transport, kommunikation og forsyninger er det en nødvendighed, at de sikres opretholdt under krig. Det forarbejde, der her skal gøres, og det beredskab, der skal skabes, er umådelig omfattende og griber ind i utallige erhvervs- og administrationsgrene, ikke alene i offentlig transport og kommunikation, men også i borgernes private liv og ejendomsret. Desuden vil der også her være tale om at koordinere vore egne anstrengelser, vort beredskab, med vore NATO-partners planer.

Regeringsudvalget af 1956-57 og det hertil knyttede sekretariat i statsministeriet har, som det er oplyst, allerede gjort et stort forarbejde på disse områder, ligesom de enkelte styrelser i samarbejde med udvalget har organiseret og planlagt med beredskab for øje. Da de foranstaltninger, der skal træffes, er af så omfattende art, er det naturligt og rigtigt, at der nu skabes en lovgivning for dem, men ifølge lovforslagets § 2 er det de enkelte ministre, der hver inden for sit administrationsområde skal gennemføre det nødvendige planlægningsarbejde. Et sekretariat under statsministeriet skal dels koordinere de enkelte ministeriers planlægning, dels tage specielle opgaver op. Desuden skal der oprettes et koordineringsudvalg til behandling af spørgsmål af principiel karakter. Såvel sekretariat som koordineringsudvalg vil komme til at bestå af embedsmænd, dog kommer jo ifølge stk. 2 i denne paragraf det i forslag til lov om forsvarets organisation m. v. omhandlede forsvarspolitiske udvalg ind i billedet, idet statsministeren kan — han

[Marie Antoinette von Lowzow.]

skal altså ikke — rådføre sig med dette udvalg om principielle spørgsmål vedrørende det civile beredskab.

Af yderligere administrative organer vil der i henhold til bemærkningerne blive nedsat særlige planlæggende udvalg med repræsentanter uden for den egentlige statsadministration, sådan som det for øvrigt allerede har fundet sted under det nuværende regeringsudvalgs ledelse. Det er, som man forstår, et ganske overordentlig stort område, der omfattes af beredskabsarbejdet, og det er mange administrationsgrene og erhverv, der skal samarbejde. Derfor må, så vidt jeg kan se, sekretariatet blive den egentlige planlæggende, koordinerende og administrative myndighed her, og det er derfor et spørgsmål, om ikke dette sekretariats beføjelser burde præciseres langt mere indgående i loven, end det sker her i § 2, stk. 3.

Bestemmelserne i §§ 3 og 4 om offentlige myndigheders og personers pligt til at yde bistand ved planlægningen af det civile beredskab samt borgernes pligt til mod fuld erstatning selv i fredstid at stille deres ejendom til rådighed for samfundet er analoge med dem, der gælder i civilforsvaret, og må vel anses for at være en nødvendighed inden for en lovgivning af denne art. Det samme gælder oplysningspligten, der omtales i § 7, og straffebestemmelserne i § 8.

Offentlige og private virksomheder og institutioner kan ifølge § 5 af regeringen pålægges at træffe foranstaltninger med hensyn til at sikre, flytte, sprede eller opretholde visse vareforsyninger, idet der dog skal gives erstatning for det økonomiske tab efter nærmere regler. Også denne paragraf er en ren bemyndigelsesparagraf, oven i købet meget vidtrækkende, og når det i bemærkningerne til lovforslaget med hensyn til de nævnte erstatninger anføres, at sådanne dog ikke kan kræves i det omfang, udgifterne kan dækkes ved indkalkulering i vedkommende vares pris, dersom sådan indkalkulering ikke påviseligt stiller den pågældende dårligere end andre i samme branche, flyttes derved bevisbyrden over på den, der er genstand for indgreb, dette synes meget betænkeligt. Jeg tror, det ville være mere tilfredsstillende for samfundet, om der lovmæssigt kunne gives retningslinjer

og bestemmelser af langt mere detaljeret art, så at denne vidtstrakte bemyndigelse kunne indskrænkes; et særligt lovforslag måtte eventuelt fremsættes om denne del af arbejdet.

Alt i alt må jeg således efterlyse en lovfæstelse på en række af de punkter, som lovforslaget omhandler, ligesom en række supplerende oplysninger nødvendigvis må indhentes ved behandlingen af lovforslaget. Jeg går ud fra, at der i et nedsat udvalg vil blive rig lejlighed til at drøfte spørgsmålene i enkeltheder, og jeg kan tilsige mit partis villighed til en indgående drøftelse af lovforslaget.

A. C. Normann: Ligesom de 3 partier, hvis ordførere vi netop har hørt, mener også det radikale venstre, at det i høj grad er rigtigt, at vi forbereder os på de eventualiteter, som dette lovforslag tager sigte på. Vi kan altså give tilslutning til den tanke, der ligger bag forslaget, nemlig at der allerede i fredstid træffes foranstaltninger til at sikre befolkningen bedst muligt mod mangel på forsyninger og mod følgerne af den desorganisation, som en krigstilstand måtte medføre, og vi finder det også rigtigt at træffe forberedelser til, at de offentlige organer kan fungere så godt som muligt i en sådan situation, selv om — det er et lille suk, jeg gerne vil udstøde i forbindelse med dette lovforslag — man vel altid må have den bagtanke, at man vanskeligt kan føle sig sikker på, at en eventuel krigssituation bliver af en sådan karakter, at den opfylder de forudsætninger for beredskabet, som man her har prøvet at forudse. Der er her så mange ting, der ikke kan forudses, at det ikke er muligt med større sikkerhed på forhånd at fastslå nogen nyttevirkning af loven, men det hindrer jo ikke, at vi indretter os så forstandigt, som vore bedømmelsesmuligheder i øjeblikket tillader det.

Stort set synes jeg altså, det er et godt oplæg, den højtærede statsminister har givet folketinget, og jeg tror også, at de private, både de enkeltpersoner, som forslaget muliggør indgriben over for, og de erhvervsdrivende, der f. eks. kan tilpligtes aflevering af ejendom, flytning af lagre og produktionsapparat, tilvejebringelse af større beredskabsbeholdninger o. s. v., vil forstå,

[A. C. Normann.]

at en sådan lov er rimelig og nødvendig. Jeg er en smule ængstelig for, at mange vil føle, at administrationen af loven, som de ærede ordførere har hæftet sig stærkt ved, får for omfattende følger i retning af administrative byrder, oprettelse af nye stillinger, kontrol o. s. v.; men nødvendigheden heraf må udvalget jo nu prøve at vurdere. Foreløbig vil mit parti forbeholde sig at drøfte det punkt nærmere sammen med enkelte andre, hvoraf jeg skal nævne et par.

Vi ønsker f. eks. gerne nærmere drøftet, under hvilke omstændigheder myndighedernes indgriben kan tænkes at blive aktuel. Det er, ligesom om forslagetets bestemmelser i den henseende er lidt løse. Der står f. eks. i § 4, at i den udstrækning, det er nødvendigt, er borgerne pligtige til i fredstid at stille deres ejendom til rådighed for samfundet. Når man bruger udtrykket „i fredstid“, må man vel, inden man beslæglægger privat ejendom, regne med en situation, hvor der er noget i retning af truende udsigt til krig. Jeg tror endda, at vi i en tidligere lov, hvis karakter nærmer sig dette lovforslags, har anvendt et udtryk som „krig eller truende udsigt dertil“, omtrent det samme udtryk, som i anden forbindelse anvendes i dette lovforslags § 6. Det er jo nemlig principielt et meget alvorligt indgreb i borgernes retigheder, vi her behandler, og det vil derfor, synes jeg, være betryggende, at loven levner så ringe adgang til vilkårlighed som muligt.

I den norske lov tales der om tilstanden, når riget er i krig, når krig truer eller rigets selvstændighed og sikkerhed er i fare. Det er ikke rigtig muligt for mig på basis af de oplysninger om de norske tilstande, der ledsager lovforslaget, at komme til klarhed over, i hvor stor en udstrækning den norske lov er konform med eller har samme karakter som det lovforslag, vi her behandler. Det er muligt, at der heri ligger en begrundelse for den noget mere faste udtryksform, men i det foreliggende lovforslag har man ikke opstillet så faste forudsætninger for en indgriben i henhold til lovens bestemmelser.

Jeg har også et forbehold at tage over for erstatningsbestemmelserne i § 5, hvor der tales om, at offentlige og private virk-

somheder kan pålægges pligt til at træffe foranstaltninger til sikring, flytning eller spredning af beholdninger og produktions- og transportmidler, og hvor det siges, at også private virksomheder kan tilpligtes at have nærmere fastsatte minimumsbeholdninger af varer og produktionsmidler.

Erstatningsbestemmelserne er meget vage, og jeg er betænkelig ved bestemmelsen om, at erstatning ikke kan kræves i det omfang, tabet eller merudgifterne kan væltes over på varernes pris af den pågældende, altså af den, over for hvem en indgriben finder sted. Køberne af den pågældende vare kan jo være en snæver kreds, så snæver en kreds, at det vil være lige så urimeligt, at de skal tage tabet gennem de højere priser som den, over for hvem indgrebet direkte finder sted. Jeg forstår ikke helt paragraffens tankegang. Og at den, over for hvem indgrebet sker, ikke kan kræve erstatning, hvis en sådan overvæltning på priserne ikke påviseligt stiller den, hvem påbuddet gives, i en ugunstigere stilling end andre i samme branche, tror jeg er en ting, som må overvejes på ny. For det første kan den pågældende, der skal have indgrebets ubehag, ofte få vanskeligt ved at klare den nye påviselighedspligt, og for det andet må kriteriet for, om han skal have erstatning, formentlig være, om han er blevet økonomisk ugunstigere stillet i forhold til sin tidligere, normale forretningsgang og altså til fordel for samfundet lider et tab.

Det bør nok være sagen uvedkommende, om han kommer i en ugunstigere stilling end andre. Det er jo muligt, at forskellen mellem den stilling, han har været i, og den, andre i hans branche har været i, har været så stor, at han ikke kommer i en ugunstigere stilling end andre, uanset om han lider en skade. Jeg tænker ikke, det kan have været meningen, at denne lov skal kunne administreres således eller opfattes således, men hvis det ikke har været det, bør det måske lidt klarere fremgå af lovens tekst. Hovedsagen er, om den pågældendes stilling er ugunstigere, end hvis intet indgreb imod hans fri dispositionsret var blevet foretaget.

Endelig vil jeg gerne tilføje, at jeg tror, det vil være rigtigt snarest muligt at komplettere en lovgivning som den, der her

[A. C. Normann.]

foreligger forslag om, med en lov, der imødekommer behovet på civilforsvarsområdet. Jeg forstår på den højtærede statsministers skriftlige fremsættelse, at det også er under overvejelse.

Med disse bemærkninger skal jeg på det radikale venstres vegne anbefale lovforslaget til en velvillig udvalgsbehandling.

Kristian Kristensen: Skulle det værste ske, må vi være så forberedt, som det er praktisk muligt, bl. a. med hensyn til at holde de funktioner, der er nødvendige for befolkningens velfærd, intakte og i gang i videst muligt omfang, og det er netop dette, det foreliggende lovforslag tager sigte på. Jeg betragter det imidlertid som en udpræget bemyndigelseslovgivning; når jeg f. eks. ser på § 4, stk. 1, kan jeg ikke lade være med at spørge mig selv, om ikke det vil være nødvendigt nærmere at fastsætte rammerne for, i hvor vidt omfang og under hvilke omstændigheder man kan gribe ind over for den enkelte borger med krav over for ham i fredstid. Det er sådanne enkeltheder, som det kan være på sin plads at få drøftet i det udvalg, der bliver nedsat, men jeg kan i øvrigt tilsige mit partis velvillige støtte til lovforslagets gang gennem tinget.

Fuglsang: En af de ting, militaristisk indstillede kræfter altid har drømt om, og som f. eks. trådte stærkt frem under sidste krig, er tanken om den totale krig, altså en tilstand, hvor alle nationens menneskelige og økonomiske hjælpemidler, råstoffer, dens hele produktions-, transport- og kommunikationsapparat bliver underordnet militærets interesser; fordi man vidste, at store dele af befolkningen var imod krig, blev også domstole — af hensyn til opretholdelsen af ro og orden — administration og politiske rettigheder dengang indpasset på samme linje, og ligeledes kom også den psykologiske påvirkning og propaganda til at spille en meget stor rolle.

Det er klart, at det først er under en krig, noget sådant når sit højdepunkt, men — og det gælder alle grene — vi møder det jo også i fredstid. Derfor finder vi overstatistisk set en økonomisk parallel mellem NATO, Marshallplan og de forskellige markedsplaner, der er fremme i tiden. Derfor ser

man i NATO-landene, hvordan valglovene forfuskes, hvordan demokratiet undergraves, således som det sker i Frankrig og i nogen grad i Vesttyskland, Italien o. s. v. Derfor ofrer stormagterne millionbeløb på deres propaganda såvel over for andre lande og deres borgere som over for deres eget land, hvis befolkning i høj grad tvivler om værdien af de meget tyngende militærudgifter, en propaganda, hvori det psykologiske beredskab bl. a. går ud på at miskreditere og på forhånd umuliggøre forslag, som kunne føre til afspænding, nedrustning, militær udtynding o. s. v. og — som det ærede medlem hr. Vagn Bro sagde — føre til svækkelse af befolkningens forståelse af forsvarsmæssige foranstaltningers nødvendighed.

Det lovforslag, vi her behandler, passer smukt ind i en sådan politisk ramme, og min stilling til dette lovforslag skal der i hvert fald ikke være nogen tvivl om. Jeg og mit parti vil gå imod det.

Det siges i lovforslagets § 1, at lovens formål er at fremme landets samlede forsvar, herunder at sikre opretholdelse i krigstid af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionssevne og transport- og kommunikationsapparat samt sikring og fordeling af forsyninger af enhver art. Lad nu være, hvad der kan være nødvendigt i krigstilfælde, men afgørende og betænkeligt bliver det straks, når man kommer til § 2, efter hvilken det påhviler de enkelte ministre, hver inden for sit administrationsområde, ikke alene — som det ærede medlem hr. Per Hækkerup gentagne gange sagde — at planlægge, men også at „træffe de foranstaltninger, som til enhver tid måtte være påkrævet“. Af sådanne foranstaltninger nævnes f. eks. i § 3, stk. 2, at tjenestemændenes forpligtelser kan udvides faktisk uden grænser, i hvert fald fastsætter lovforslaget ingen grænse. Og på samme måde giver § 4, stk. 1, adgang til en næsten ubegrænset ekspropriation. Det virker på den baggrund ganske pudsigt, at en sådan lov kan møde den anbefaling her i tinget, som den har gjort, ikke mindst på baggrund af denne ekspropriationsret, når man ser, hvordan samme kredse ubøjeeligt står fast på den private ejendomsret, når det

[Fuglsang.]

gælder andre forhold, f. eks. spørgsmålet om ekspropriation af jord til oprettelse af husmandsbrug. Den eneste begrænsning, der er i disse foranstaltninger, er faktisk, at de falder ind under de i § 1 før nævnte formål, ellers er det, som loven er udformet, ministrene, der bestemmer, hvad der måtte være påkrævet. Skulle dette ændres, måtte der adskilligt klarere formuleringer til, og hvis et udvalg kunne komme til sådanne, ville det ikke skade foretagendet.

For mig at se er denne lovgivning vel nok den mest vidtgående faktiske fuldmagtslovgivning, som i vort land er forelagt i fredstid, og den er absolut farlig. Jeg tænker på, hvad vi har oplevet med hensyn til det hemmelighedskræmmeri, der hidtil har præget de områder af vort politiske liv, som nærmer sig militær- eller udenrigspolitik. Jeg tænker på, hvad vi på disse områder har mærket med hensyn til udenlandsk indblanding, og jeg imødeser med uro, hvad en sådan faktisk og praktisk fuldmagtslov vil kunne føre med sig i disse henseender. Men for mig at se er lovforslaget i strid med grundloven, idet det overlader ministrene fuldmagter, som ifølge grundloven ganske uomtvisteligt henhører under lovgivningsmagten og under den alene, og det er for mig et meget stort spørgsmål, om folketinget overhovedet har lov til at give en så stor myndighed fra sig og lægge den i hænderne på ministrene plus et æskesystem af udvalg, som meget let kan udvikle sig til en farlig stat i staten.

Der henvises til tilsvarende norske og svenske bestemmelser, og det hævdes, at disse skulle være mere vidtgående. For mig at se er det ikke rigtigt, når man tager det afgørende i betragtning, at de norske bestemmelser — som i nogen grad findes i bilaget — og mig bekendt også de svenske ganske vist taler om planlægning i fredstid, men ikke, som det foreliggende lovforslag, bruger udtrykket: foranstaltninger, som allerede kan gennemføres i fredstid.

Til slut blot dette. Der tales i bemærkningerne som motivering for loven om, at den er nødvendiggjort af de sidste 10 års militærtækniske udvikling. Der tales om muligheden for angreb med kernevåben og fjernstyrede raketter med kort varsel. Der

tales i denne forbindelse om nødvendigheden af at træffe foranstaltninger, for at landet og landets borgere kan få mulighed for at overleve. Sandheden, sådan som den bekræftes af tusinder af anerkendte og ansvarsbevidste videnskabsmænd, er, at der faktisk kun er én mulighed for at overleve — og det gælder i ganske særlig grad et land som vort — og det er at undgå krigen. Derfor bør det beredskab, som det er os mere magtpåliggende at få gennemført end noget andet, være at undgå alt, hvad der kan drage krigen til vort land, f. eks. anlæg af fremmede depoter i vort område, anbringelse af raketter omkring vore store byer, og at sige klart fra, f. eks. at vi ikke vil være med til at lukke Østersøen, sådan som amerikanske statsmænd truer med. Den eneste mulighed, der er for vort land og vor befolkning, er, at vi aktivt støtter alt, som kan føre til afspænding, ikke mindst i det område, hvor vort land ligger.

Statsministeren (H. C. Hansen): Jeg vil gerne give det ærede medlem hr. Fuglsang stærk tilslutning til hans slutningsbemærkning: at det afgørende for os er at give tilslutning til enhver bestræbelse for afspænding og forståelse her i verden. Det er vist også omtrent det eneste af, hvad det ærede medlem har sagt, som der kan opnås enighed om mellem de 6 partier her i salen.

Det ærede medlem er kørt frem med hele den sædvanlige historie. Jeg har siddet og spurgt mig selv, om det var det kommunistiske parti, der talte, eller om det var det ærede medlem hr. Aksel Larsens. Jeg hørte forleden en diskussion mellem det kommunistiske parti og det ærede medlem hr. Aksel Larsens parti — eller hvad det nu kaldes — og da forstod jeg, at der var en væsentlig principiel forskel i forsvarsmæssig henseende mellem de to partier. Jeg har siddet og lyttet efter den forskel nu, men har haft svært ved at forstå, hvori den ligger, hvis der skal være nogen mening i den tale, det ærede medlem hr. Fuglsang her har holdt. Lad det nu være, hvad det være vil, men jeg må tilstå, at jeg havde ikke på forhånd regnet med, at det ærede medlem hr. Fuglsang ville give lovforslaget sin tilslutning.

Jeg vil takke de 5 øvrige ordførere for deres tilslutning i den form, som den nu

[Statsministeren.]

engang er givet, med de forbehold, som nu engang er taget, og som jeg for så vidt fuldt ud forstår. Det kan jo ikke bestrides, at der her er tale om en lovgivning af en særlig karakter, og jeg skal gerne sige, at kunne man undgå at få en lov, der havde bemyndigelseskarakter, og i stedet få en, der var konkret på alle punkter, skulle jeg med stor glæde medvirke hertil. Jeg er imidlertid bange for, at det bliver svært at finde den rette form, og at det sagligt vil være overordentlig vanskeligt, men jeg er åben for enhver saglig debat om de spørgsmål, der her er rejst.

Jeg er åben for enhver saglig diskussion om hver enkelt paragraf i dette lovforslag, for jeg tror, det er meget vigtigt, at vi får det virkelig grundigt diskuteret igennem, også med henblik på, om vi skal indlade os på at gennemføre den videregående lovgivning, som er antydet i bemærkningerne og fremsættelsestalen. Det er et stort anliggende, og skal vi igennem det, må der i hvert fald være en bred forståelse for både formål, opgaver og indhold. Jeg skal derfor gøre mit yderste for at medvirke til en saglig behandling, og jeg tror, at det udvalg, der vil blive nedsat, vil gøre klogt i at alliere sig i en bredere forstand end ellers med den kreds, der hidtil har arbejdet med disse spørgsmål, naturligvis under ministerens ansvar; jeg kan tilsige enhver form for klarlæggelsesvirksomhed, oplysningsvirksomhed og besvarelsesvirksomhed i den udstrækning, det kan gøres skriftligt, og i den udstrækning, det må gøres mundtligt. Det kan vist ikke være mere velvilligt talt fra ministerens side.

Jeg skal også være villig til at diskutere spørgsmålet om civilforsvaret, selv om det ikke er mit felt; vi kan selvfølgelig tilkalde dem, der har særlig interesse eller ansvar på dette punkt, hvis det ærede medlem hr. Vagn Bro måtte ønske at diskutere det. Jeg havde lidt svært ved at følge med i, hvad det egentlig var, det ærede medlem hr. Vagn Bro var utilfreds med i § 2; der er jo 5 forskellige stykker. For min skyld kan man godt tage den underste skuffe ud og putte den op på den øverste skuffes plads; det har jeg ikke spor imod. Den

arbejdsform, jeg har forestillet mig, er, at dette særlige koordineringsudvalg, som sammensættes af embedsmænd fra forskellige områder, skal være det nærmest samarbejdende udvalg med det nævnte sekretariat. Dette sekretariat skal ikke være stort, det skal være beskedent. Dette udvalg og dette sekretariat må så i deres nære, fortløbende samarbejde have en minister, de kan referere til og stå til ansvar over for, og man har altså tænkt, at denne minister skulle være statsministeren. Kan man tage den kalk fra mig og finde en minister, der er bedre egnet, skal jeg også på dette punkt tilsige min absolut velvillige medvirken til en ændring af lovforslaget. Men det er jo nok rigtigt, at en lov, der berører så mange forskellige ministre, lægges ind under statsministeriet, således som det her er foreslået.

Jeg er ikke sikker på, at de kritiske bemærkninger i anledning af, at planlægningsarbejdet er lagt ud til de enkelte ministre, er berettigede. Vi har arbejdet med disse spørgsmål i et par år, og de erfaringer, vi har indhøstet, viser, at denne form er den rigtige. Jeg synes imidlertid, det vil være rigtigt at gennemgå det i et udvalg, således at vi kan få lejlighed til at redegøre for vore hidtidige erfaringer. Jeg er tilbøjelig til at tro, at man vil finde, at denne form er den rigtige.

Også erstatningsproblemet kan vi gå nærmere igennem; det behøver ikke at være nogen hemmelighed, at spørgsmålet om, hvorledes en sådan erstatningsparagraf skal affattes, naturligvis er genstand for en særlig drøftelse mellem ministeren og embedsmændene. Vi er altså nået frem til denne formulering, ikke tilfældigt, ikke hastigt, men efter meget grundige overvejelser og meget grundig bearbejdelse. Det er muligt, at den ikke dækker; det er muligt, man synes, at den ikke er fyldestgørende. Jeg kan kun sige, at jeg er parat til at gå dette spørgsmål igennem og drøfte det, ligesom jeg er villig til at drøfte eventuelle ændringsforslag til denne paragraf. I denne forbindelse er der ikke blot tale om hensynet til borgerne; der er også hensynet til staten og spørgsmålet om, hvad staten kan komme ud for af forpligtelser. Det gælder på dette område, som det gælder på for-

[Statsministeren.]

svars- og civilforsvarsområdet; her har det høje ting et særligt ansvar, som må tages med i betragtning.

Spørgsmålet om selve fuldmagtsbegrebet er rejst af såvel det ærede medlem hr. Vagn Bro som af det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow og flere andre. Jeg er bange for, at man ikke kan finde en anden form. Om man kan anskueliggøre enkelte bestemmelser yderligere, tør jeg ikke sige. Det ville jo i hvert fald være svært at afvise, hvis der anføres saglige synspunkter derfor eller betragtninger, som gør, at man måtte forsøge herpå. Jeg er imidlertid tilbøjelig til at tro, at selve lovens karakter af en fuldmagtslovgivning er en nødvendighed. Når man tager et punkt som § 6, må det være den pågældende minister, der finder ud af, hvilke embedsmænd af hans samlede kreds af medarbejdere der i en given situation skal være til rådighed, hvis det tilfælde skulle indtræde, at hans administrationsområde skal varetages fra et andet sted end dér, hvor kontorerne befinder sig. I det tilfælde må han have en beføjelse til at foretage den udvælgelse, den udpegning, som er nødvendig.

Det behøver ikke at være skjult for det høje ting, at visse forberedelser naturligvis er truffet og må være truffet, hvis man ikke skal være udsat for angreb for manglende forberedelser; men videregående muligheder må tages i betragtning, og jeg tror, at en beføjelse her vil være absolut nødvendig. Vi kan jo drøfte dette nærmere i udvalget.

Det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow ønskede navnlig § 6 udformet langt mere konkret. Jeg ved ikke, om det vil være forstandigt at gøre det, men jeg afviser ikke en diskussion herom. Jeg ved ikke, om det vil være klogt af os at indlade os på en sådan vidtgående lovgivningmæssig fastlæggelse, men som sagt, vi kan se på det og på, om der kan findes en i forhold til det ærede medlems synspunkter mere imødekommende formulering end den, der her er tale om.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann fremsatte også en række betragtninger og tog forbehold over for § 4 og § 5, og navnlig var det for det ærede medlem erstatningsparagraffen, som påkaldte interessen, samt

forholdet mellem borgerne og staten i § 4. Jeg tilsiger naturligvis også her velvillighed til en saglig forhandling.

Jeg anser denne sag for at være et anliggende, som må løses på bred basis og i det høje ting, ellers må den ligge, og jeg anser forholdet for at være det, at ingen af os kan forsvare at lade sagen ligge. Altså må vi finde den løsning, vi nu engang kan enes om, og som vi i fællesskab mener kan dække. Ud fra disse forudsætninger går jeg med stor glæde fuldstændig fordomsfri til forhandlingerne i det udvalg, som måtte blive nedsat.

Fuglsang: Den højtærede statsminister benyttede min lille tale til at anstille visse betragtninger over mit partis forhold til forsvaret sammenlignet med det ærede medlem hr. Aksel Larsens. For mit partis vedkommende kan jeg sige, at vi hele tiden, også i praksis, har været modstandere af den militærpolitik, der følges i øjeblikket under førerskab af NATO og som medlem af NATO, og vi har vist det så sent som ved behandlingen af dette års finanslov ved at stemme imod finansloven med særlig henvisning til de militærudgifter, der er indeholdt i den.

Lad det nu være, hvad det er. Min stilning til dette forslag er dikteret af noget helt andet. Jeg finder, at en sådan fuldmagtslovgivning for ministrene og de forskellige udvalg, som er nævnt, for det første er farlig og for det andet må være stridende mod selve grundloven. For mig at se skal der i hvert fald en meget fin fortolkning til af § 23, som jeg tillader mig at citere:

„I særdeles påtrængende tilfælde kan kongen, når folketinget ikke kan samles, udstede foreløbige love, der dog ikke må stride mod grundloven og altid straks efter folketingets sammentræden skal forelægges dette til godkendelse eller forkastelse.“

Der skal som sagt en meget fin fortolkning af denne paragraf til for at underbygge det foreliggende lovforslag. Derfor mener jeg, det er meget stærkt udtrykt, når man ikke alene giver lov til at planlægge de nævnte foranstaltninger, men allerede i fredstid giver lov til at træffe de praktiske foranstaltninger til deres gennemførelse. Jeg

[Fuglsang.]

nævnte blandt de konkrete ting, forslaget omtaler, forholdet til tjenestemændene og til ekspropriation. Det afgørende for mig er ikke det forsvarsmæssige, der ligger i loven som sådan, men den trussel mod selve vort demokratiske system, der ligger deri.

Statsministeren (H. C. Hansen): Ja men det trøster mig meget, at det er almindelige privatejendomsretlige synspunkter, som er så dominerende for det ærede medlem, at det er borgernes frie rettigheder og ejendomsrettigheder, det ærede medlem vil sikre. Det har ikke været den normale argumentation fra den side, men det er i hvert fald en betryggelse, at det er noget sådant, der er afgørende for det ærede medlem.

I øvrigt vil jeg gerne sige, at mine indledende bemærkninger om forskellen eller ligheden mellem det ærede medlem hr. Aksel Larsens og det ærede medlem hr. Fuglsangs parti var mere en parentetisk bemærkning, men jeg er glad for, at den gav det ærede medlem anledning til på ny at holde en så udmærket tale.

(Kort bemærkning).

Fuglsang: Når jeg citerede grundlovens § 23 ligger deri ikke blot spørgsmålet om ejendomsretten, men også spørgsmålet om de demokratiske rettigheder, der nu engang må være i et folkestyret land.

Statsministeren (H. C. Hansen): Ja, det var også det, jeg i særlig grad var interesseret i at høre.

(Kort bemærkning).

Vagn Bro: Til det ærede medlem hr. Fuglsang vil jeg blot sige, at jeg tror, han skulle lære at forstå, at også demokratierne forbeholder sig at forberede og sikre deres funktioner, og det tror jeg nok vi skal nå i fuld overensstemmelse med vor grundlov.

(Kort bemærkning).

Fuglsang: Jeg er ikke sikker på, at det er den rigtige måde, demokratierne sikrer deres fortsatte beståen. Det undergraver selve demokratiets system, og det er deri, jeg finder en fare ved det foreliggende lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Per Hækkerup: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ydelse af ekstraordinær hjælp til langvarigt arbejdsløse og forslag til lov om ekstraordinær hjælp til arbejdsløse [af Alfred Jensen m. fl.] har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingsmand H. C. Toft har meddelt mig, at han ønsker til udenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil udenrigsministeren oplyse, hvad regeringen har foretaget sig i anledning af det italienske importstop for friskslagtet og kølet okse- og kalvekød?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 7. april kl. 14 med følgende dagsorden:

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om radiospredning.

[Formanden.]2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om det civile beredskab.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udskydelse af revision af lov om statens husholdningsråd.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos bier og om foranstaltninger til biavlens fremme.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til anerkendte private seminarier.

6) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af den i Genève den 6. marts 1948 vedtagne konvention angående Den mellemstatlige rådgivende Søfartsorganisation.

7) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forsikringsvirksomhed.

8) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med pensionskasser.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ydelse af ekstraordinær hjælp til langvarigt arbejdsløse.

10) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ekstraordinær hjælp til arbejdsløse [af Alfred Jensen m. fl.].

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15³⁴.

79. møde.

Tirsdag den 7. april kl. 14.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Foged, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Foged): Jeg har herved den ære på venstres og det konservative folkepartis vegne at fremsætte forslag til folketingsbeslutning angående landskatterettens organisation m. m.

Forslaget til folketingsbeslutning har følgende indhold:

„Folketinget opfordrer finansministeren til at nedsætte et sagkyndigt udvalg med den opgave at gennemgå landsskatterettens organisation og arbejdsform med henblik på udarbejdelse af forslag til ændringer i lov nr. 108 af 31. marts 1938 om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v., som ændret ved lov nr. 311 af 21. december 1955.“

Forslaget tager sigte på formodentlig at omdanne landsskatteretten, og når jeg siger formodentlig, er det ud fra den betragtning, at der foreslås nedsat et udvalg, som skal fremkomme med forslag til ændringer, men jeg formoder, at landsskatteretten efter dette vil blive omdannet til en juridisk ret.

Når ovennævnte forslag til folketingsbeslutning vedrørende en omdannelse af landsskatteretten hermed fremsættes, skyldes det ønsket om at give den enkelte borger og skatteyder den bedst mulige retsbeskyttelse, et ønske, der ikke skønnes at være opfyldt under den gældende lovgivning, og som efter ca. 20 års prøvetid i praksis ikke skønnes at kunne opfyldes inden for den gældende lovs rammer. Jeg har ved flere lejligheder såvel i folketinget som uden for folketinget givet udtryk for, at landsskatteretten bør være en virkelig ret, som skal være uafhængig af tilsynsmyndigheden, og som skal tilsikre skatteyderne en objektiv og alsidig bedømmelse af deres klager.